

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Vest-Agder
Postboks 355
4663 Kristiansand
Email: NOF-VA@hotmail.com

Fylkesmannen i Vest-Agder
Postboks 513 – Lundsiden
4605 Kristiansand
Email: fmvapostrmottak@fylkesmannen.no

Mandal 27.10.2015

Deres ref: 2015/4512

Uttalelse til ny forvaltningsplan for sjøfuglreservatene i Vest-Agder

Norsk Ornitologisk Forening avd. Vest-Agder (NOF-VA) sine medlemmer har fulgt sjøfuglreservatene i Vest-Agder helt siden arbeidet med verneplanen startet opp på midten av 1970-tallet. Vi var med på registreringen i forkant av verneplanen, og flere av våre medlemmer hadde oppsynsmyndighet i forskjellige sjøfuglreservater frem til 1990-tallet. NOF-VA hadde begrenset oppsyn i sjøfuglreservatene fra 1996 til 2004, og fra 2005 frem til i dag har vi gjennomført en årlig standardisert overvåking av sjøfugl i alle fylkets 32 sjøfuglreservater (for FMVA og SNO). I tillegg er det NOF-VA som har stått for alt feltarbeid i NINAs prosjekter: «Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hekkende sjøfugl» (f.o.m. 1989) og SEAPOP-programmet (f.o.m. 2008). Våre medlemmer har tilbrakt tusenvis av timer i alle de 32 sjøfuglreservatene gjennom de siste 40 årene. Våre registreringer er samlet og systematisert og mye er publisert i en lang rekke rapporter og artikler. NOF-VA har i tillegg fargemerket over 30.000 måker i Vest-Agder de siste 20 årene, og det er mer enn 110.000 gjenfunn på disse. Det aller meste av datamaterialet som finnes om sjøfugl både i og utenfor fylkets sjøfuglreservater kommer altså fra NOF-VA. Vi har derfor førstehånds kjennskap til forholdene i samtlige av sjøfuglreservatene som omfattes av denne forvaltningsplanen, og påberoper oss solid grunnlag for denne uttalelsen.

Det er tre overordnede faktorer som er bestemmende for utviklingen til våre sjøfuglpopulasjoner: voksenoverlevelse, immigrasjon/emigrasjon (generelle populasjonsforflytninger) og rekruttering. Voksenoverlevelse styres i stor grad av eksterne faktorer som i liten grad påvirkes av lokal forvaltning i reservatene (med unntak av enkelte tilfeller av utstrakt predasjon på voksne fugler). Det samme gjelder for immigrasjon og emigrasjon. Rekruttering er produktet av hekkesuksess (ungfuglproduksjon) og overlevelse frem til kjønnsmoden alder. Hekkesuksess er også i stor grad påvirket av eksterne faktorer, det vil si faktorer som er uavhengige av de lokale forhold på reirplassen (i dette tilfellet sjøfuglreservatene). Næringstilgang er for de fleste artene av sjøfugl den aller viktigste og styrende parameteren. Siden de aller fleste sjøfuglartene finner sin næring langt utenfor reservatene, så er det lite konkret skjøtsel som kan gjøres innenfor reservatene for å bedre på dette. I forbindelse med skjøtsel av hekkeplassene, som denne forvaltningsplanen primært omhandler, er det derfor først og fremst gjennom å legge til rette for bedre hekkesuksess at vi har mulighet til å påvirke utviklingen til sjøfuglbestandene. Fokus må derfor rettes mot:

- Å legge forholdene best mulig til rette for at forskjellige arter av sjøfugl skal finne reservatene attraktive som hekkeplass.
- Å gjennomføre tiltak for å minimere predasjon på, og tap av, egg og unger.
- Å minimere forstyrrelser som kan medføre avbrutt hekking, økende predasjonen eller at egg eller unger dør.

Generelt om planen

Planen er ganske omfattende og inneholder mye informasjon som i store drag stemmer overens med den oppfatning som NOF-VA har av dagens situasjon for sjøfugl i Vest-Agder, og hvilke trusler disse

står overfor. Når det kommer til tiltak som foreslås, finner vi imidlertid innholdet i planen heller tynt. Vi vil først trekke frem to viktige problemstillinger der vi mener det foreliggende utkastet til forvaltningsplan ikke er godt nok:

Beiting, sviing og rydding

Her avviker NOF-VA sitt syn vesentlig fra det som legges frem i planen. Vi mener at behovet for husdyrbeiting, sviing, hogst og rydding er overdrevet. Med tanke på situasjonen på vernetidspunktet, kan vi ikke se at sjøfuglreservatene er spesielt utsatt for gjengroing. Det er lite som tyder på at det lille innslaget av busker og trær som finnes i sjøfuglreservatene er negativt for hekkede sjøfugl, og enkelte viktige sjøfuglkolonier i Vest-Agder har til og med blitt etablert delvis inne i tett kratt og skog. Hogst, rydding og sviing er derfor ikke ensbetydende med bedre forhold for sjøfugl. Som eksempler kan nevnes at fjerning av skog og beiting på Herøya ikke førte til noen vekst i sjøfuglbestanden, og på Jakobsholmen medførte fjerning av busker og kratt at holmen ble mer utsatt for predasjon (i dette tilfellet hubro), noe som igjen har medvirket til at denne kolonien er kraftig desimert.

Det viktigste skjulet for de sjøfuglene som hekker i Vest-Agder er høyt gress og urtevegetasjon. Sauebeiting bidrar til å holde denne vegetasjonen nede. For stort beitetrykk har i de senere år blitt problematisk for sjøfuglene i enkelte sjøfuglreservater. Her vil vi blant annet trekke frem Rauna og Store Lyngholmen som eksempler på reservater som er så intensivt beitet at vegetasjonsbildet har endret seg i betydelig grad. På disse lokalitetene finnes det sterke indikasjoner på at dette har hatt til dels store negative følger for flere arters hekkesuksess og at det på lenge sikt også har vært en medvirkende årsak til bestandsnedgang. Vi ser sjeldent tilfeller der gjengroing har hatt negative effekter på sjøfuglenes hekkesuksess. NOF-VA sitt syn er derfor at de positive effektene av husdyrbeite er marginale i sjøfuglreservatene. Overbeiting er her et langt større problem enn gjengroing.

Redusert beitetrykk, mindre rydding av busker og kratt og slutt på sviing er etter vårt syn de viktigste konkrete skjøtselstiltakene som kan gjøres i sjøfuglreservatene, og helt nødvendig for å bedre hekkesuksess og unngå fortsatt nedgang i sjøfuglbestandene. Dette blir utdypet mer senere i denne uttalelsen.

Menneskelig forstyrrelse og utvidet ilandstigningsforbud

Vi registrer at det heller ikke i denne forvaltningsplanen legges opp til å forlenge ferdselsforbudet. Vi er innforstått med at dette sannsynligvis vil medføre endringer i verneforskriften, men er likevel skuffet over at det heller ikke i sammenheng med denne planen har blitt tatt noe initiativ til å få gjort noe med dette. Dette bør revurderes, da det etter hvert begynner å bli godt dokumentert at hekkesesongen ikke er over den 15. juli.

Vi forventer at ferdselen langs denne delen av kysten vil fortsette å øke i fremtiden, og at problemet med forstyrrelser etter at ferdselsforbudet er opphevet derfor trolig også vil øke. Sjøfuglbestandene er samtidig på et historisk lavmål og det er stadig flere trusler mot naturmangfoldet i skjærgården. Derfor er det viktigere enn noen gang å kanalisere ferdselen bort fra sjøfuglreservatene når de er på det mest sårbare.

De fleste artene tåler en viss grad av forstyrrelse og ferdsel, om denne er av en kortvarig karakter. Men det er vanskelig å sette opp konkrete regler for hva som er akseptabel ferdsel og oppholdstid i reservater der hekkingen ikke er ferdig den 15. juli. Dessverre ser vi ofte en enorm ferdsel i sjøfuglreservatene rett etter ferdselsforbudets går ut. Det er ikke uvanlig at mange båter og personer oppholder seg i sjøfuglreservatene i lange perioder, gjerne i timevis eller hele dagen. Dette er svært uheldig; så tidlig som 16. juli vil det nemlig i de aller fleste år med vellykket hekking være en stor andel måkeunger som ikke er flyvedyktige. Gjennom SEAPOP-undersøkelsene vet vi for eksempel at gjennomsnittlig klekkedato for sildemåker på Rauna er 16. juni for perioden 2008–2015. Sildemåkeungene flyr etter omtrent 40 dager, så da er det enkelt å regne seg frem til at de fleste

ungene ikke er flyvedyktige før etter 25. juli. I år med sen hekking kan det gå langt ut i august før flertallet av unger kan fly. Et ferskt eksempel på hvor sen hekkingen kan være er to sildemåkeunger som ble ringmerket på Store Vangelsholmen i Mandal 13. august 2015. Disse hadde vingelengder på 135 og 155 mm. Sildemåkeungene flyr etter omtrent 40 dager, og har da ca. 300 mm lange vinger. Voksne sildemåker har for øvrig vingelengder fra 410 til 450 mm. Med andre ord vokser vingene lenge etter at ungene kan fly, og også i denne perioden er de svært sårbare og trenger beskyttelse. Som regel oppholder de seg i koloniene i flere uker etter at de kan fly. Sildemåkeungene i eksemplet over vil altså ikke være flyvedyktige før noen dager ut i september, og de klekte den siste uken av juli, lenge etter at ferdselsforbudet gikk ut.

Det er et stort paradoks at vi skal beskytte sjøfuglene i reservatene gjennom store deler av hekkesesongen, men når de endelig har hatt en vellykket hekkesesong og det er mengder av store, nesten flyvedyktige unger i kolonien så er det fullstendig opp til den enkelte publikummer om de klarer å se problemet og dernest om de ønsker å ta nødvendig hensyn. De store ungene tåler på dette tidspunktet gjerne både kulde og varme, så det største problemet er indirekte dødelighet ved at ungene spres over store områder og gjerne ut på vannet hvor det er mye større fare for predasjon. Om forstyrrelsen varer lenge, vil de voksne også ha store problemer med å samle kullet før mørkets frembrudd, og de ungene som har flyktet lengst vekk finner aldri tilbake til de voksnes beskyttelse og føring. Kunnskapen og observasjonsevnen til de fleste er lav, så det kan forekomme stor dødelighet uten at de som er årsak til forstyrrelsen får med seg hva som skjer.

Det eneste tiltaket som kan redusere dette problemet er etter vårt syn er å utvide ferdselsforbudet til 1. august. Og når utkastet til ny forvaltningsplan er så klar på at unødig ferdsel er et stort problem, så mener vi at det er på tide å ta konsekvensene av dette.

Viktige problemstillinger blir ikke tatt tak i

NOF-VA er skuffet over at ikke forvaltningsmyndighetene tar skikkelig tak i de ovenfor nevnte problemstillingene. Man unnlater å ta skikkelig tak i menneskelig forstyrrelse etter 15. juli, og det gis ingen konkrete råd om beitetrykk. I noen viktige sjøfuglreservater skyver en problemene foran seg ved å foreslå at det lages separate forvaltningsplaner senere. Det er vår mening at denne forvaltningsplanen burde være en helhetlig og fremtidsrettet plan for samtlige sjøfuglreservater. Vi ser ikke nødvendigheten av separate forvaltningsplaner for enkelte reservater på et senere tidspunkt. På Rauna, hvor beitesituasjonen er ganske prekær, så medfører dette bare at en utsetter viktige avgjørelser om reduksjon i beiteintensitet i ytterligere minst to år.

Kommentarer og innspill til de enkelte avsnitt i forvaltningsplanen

Kapittel 1: Innledning

Side 6, siste avsnitt: «(...) makrellterne er nesten borte som hekkefugl i sjøfuglreservatene». Det har ikke hekket makrellterne i sjøfuglreservatene de siste fem årene, så for denne arten kan en konkludere med at den er utgått som hekkefugl fra sjøfuglreservatene. Det samme gjelder for tre andre arter, som også burde nevnes i denne forbindelse: havhest, hettemåke og rødnebbterne. Side 7: I boksen for standard vernebestemmelser er punkt VIII 2. og IX 1. ikke nevnt listet opp. Dette er viktige bestemmelser som bør være med. I tillegg bør det settes inn en kommentar om at vernebestemmelsene på Rauna avviker noe fra dette ved at det her er jaktforbud til og med 1. oktober.

Kapittel 2: Naturmangfoldloven

Side 9: Fylkesmannen mener at «kunnskapen som ligger til grunn for tiltak og retningslinjer (...) i planen er tilstrekkelig til å vurdere virkninger på naturmangfoldet. Førre-var-prinsippet i naturmangfoldloven §9 tillegges derfor liten vekt.»

NOF-VA er enige i at det foreligger mye kunnskap om sjøfuglenes bestandsutvikling, og til dels også om hekkesuksessen i de senere år. Når det gjelder årsaks-sammensetningen bak den dårlige

bestandsutviklingen og hekkesuksessen hos mange arter, så er det imidlertid mindre kunnskap. Når det gjelder fri ferdsel i sjøfuglreservatene etter 15. juli, vet vi at dette øker dødeligheten hos unger, men ikke i hvor stor grad dette spiller inn på bestanden. Det innrømmes også senere i planen bl.a. at «kunnskapen om samspillet mellom sau, vegetasjon og sjøfugl er for mangelfull til at man kan trekke endelige konklusjoner om hvilken betydning husdyrbeiting har for sjøfuglbestandene» (pkt. 4.4.5 side 24). Eksemplene over er svært viktige problemstillinger. Vi kan ikke se at Fylkesmannen har tatt initiativ til å innhente foreliggende kunnskap om disse problemstillingene, og heller ikke at det foreslås konkrete måter å øke kunnskapsnivået på. Vi mener derfor at føre-var-prinsippet fremdeles må tillegges stor vekt i forvaltningen av sjøfuglreservatene.

Kapittel 4: Verneverdier – kunnskapsstatus

Selv om hovedlinjene i dette kapittelet stemmer noenlunde overens med vår oppfatning, inneholder det dessverre en rekke feil, samt svake og udokumenterte påstander. Informasjonen i kapittelet er tydeligvis hentet fra forskjellige kilder. Det er imidlertid få kildehenvisninger, så det er vanskelig å etterprøve mye av det som her fremsettes som fakta. Det blir for omfattende å komme inn på alt i denne uttalelsen, men vi trekker nedenfor frem noen eksempler som ikke stemmer overens med det vi selv har registrert og som bryter med allment kjente og aksepterte kunnskaper om sjøfugl. Vi vil anbefale at hele kapittelet gjennomgås og rettes før planen gjøres endelig, gjerne av en fagbiolog med sjøfuglkunnskap. Forvaltningsplanen blir stående som et referanseverk i ti år fremover, og da er det viktig at innholdet i denne er mest mulig korrekt, slik at en ikke sprer feilinformasjon.

4.1.1 Arter som forekommer i sjøfuglreservatene

Side 12, andre avsnitt: Siland hører ikke til blant de vanligste artene i Vest-Agders sjøfuglreservater. Fiskemåken hører derimot fortsatt til blant de vanligste artene. Selv om bestanden er på et historisk lavmål så er den fremdeles til stede i mer enn ti av reservatene. Grågås og siland nevnes både blant de vanligste artene og i setningen etter «I tillegg hekker (...)». Av mer fåtallige hekkefugl, er toppskarv og stokkand ikke nevnt. Når det gjelder vadefugl utenom tjeld, er det kun på Rauna at de historisk sett har hekket i noe omfang. Sandloen hekker her fortsatt og er altså ikke utgått som hekkefugl. Det er aldri påvist hekkende steinvender i noen av Vest-Agders sjøfuglreservater, og det blir derfor feil å si at denne arten er utgått.

Side 13, tabell 1: Det er ganske mange feil i denne tabellen når det kommer til hvilke arter som er viktige i det enkelte sjøfuglreservat. Dessuten er viktige hekkearter som f.eks. gråmåke, tjeld og toppskarv er fullstendig utelatt. Teist, som det er høyst usikkert om hekker i det hele tatt, er derimot med. Tabellen gir derfor et svært feil bilde av hvilke arter som finnes i hvert enkelt reservat. Vi anbefaler at foreliggende datamateriale (bl.a. NOFs årlige overvåkingsrapporter) gjennomgås på nytt og at tabellen rettes opp i henhold til dette.

Side 13, avsnittet om grågås: Denne har vært i økning helt siden den gjenetablerte seg i Vest-Agder på begynnelsen av 1980-tallet. Vest-Agders hekkebestand er nå estimert til opp mot 300 par, hvorav omkring 50 par hekker i reservatene.

Side 13, avsnitt om gravand: Opplysningene er noenlunde korrekte, men det fremstilles som at sjøfuglreservatene er viktige for denne arten. Her bør det påpekes at sjøfuglreservatene er av liten betydning for denne arten (mindre enn 5 par årlig). Hovedområdet for gravanda er Listastrendene med over 60 par årlig.

Side 14, avsnitt om havhest: Havhesten hekket første gang på Markøy i 1993. Bestanden har vært opp i 20 par som nevnt, men nå kan denne arten dessverre regnes til de artene som er utgått. (Ingen hekking eller hekkeforsøk de siste tre sesongene)

Side 14, avsnitt om hvitkinngås: Arten er allerede funnet hekkende i Vest-Agder ved et par anledninger, bl.a. på Herøya i Søgne i 1998.

Side 14, avsnitt om tjeld: Hekkebestanden av tjeld i sjøfuglreservatene ligger i størrelsesorden 40-50 par. I 2014 ble det rapportert 38 par, men dekningen dette året var ikke fullstendig.

Side 14, avsnitt om tyvjo: Omkring fem hekkende par av tyvjo har vært nokså normalt de siste årene, men kun to av disse er i sjøfuglreservatene. Det spesielle i 2014 var derfor ikke antall hekkende par, men at det ble produsert hele syv flygedyktige ungfugler.

Side 14, avsnitt om rødlistede arter: Tyvjoen er også oppført på den nasjonale rødlista (2010) som nær truet.

En rekke fåtallige og lite utbredte arter er omtalt i egne avsnitt, mens en fullstendig har utelatt beskrivelser av forekomsten til langt vanligere og vidt utbredte sjøfuglarter som ærfugl, gråmåke og svartbak.

4.1.2 Sjøfuglenes økologi

- Selvfangst fisk og andre sjødyr er den viktigste næringen til alle arter av måker og terner. Dette kommer dårlig frem.
- Små måker og terner utnytter i svært liten grad bifangst og avfall fra fiske.
- Avfall på sjøen er ikke og har aldri vært en viktig næringsressurs, hvis en med dette ordet mener søppel (fiskeriavfall er jo nevnt to setninger tidligere).
- Sildemåke og terner er IKKE næringsgeneralister og derfor svært følsomme for variasjon i næringstilgang.
- Alle måkefugl og terner (muligens unntatt svartbak) foretrekker å hekke i kolonier, ikke bare makrellterne og sildemåke.
- Når det gjelder paraplyeffekten (positive interaksjoner) så er det kolonier av fiskemåke og terner som ofte gir beskyttelse for vadefugl og andefugl. Fiskemåker, terner og vadefugl finner ikke så mye beskyttelse i sildemåkekoloniene, snarere motsatt. Ærfuglen nyter derimot god av paraplyeffekten fra stormåker.
- Svartbakene som hekker i Vest-Agder er ikke stasjonære; de aller fleste trekker til Det Europeiske Kontinent. Særlig områdene rundt Den Engelske Kanal er viktige for de som hekker i Vest-Agder. De aller fleste svartbakene en ser i Vest-Agder om vinteren er fugler fra andre bestander som har kommet trekkende nord- og østfra. Noe av det samme gjelder for bl.a. gråmåke og ærfugl.
- I avsnittet og storskarv så er det en uheldig setning: «Mange er bekymret for at dette (storskarvens økning) påvirker næringsgrunnlaget til andre arter av sjøfugl (...)». Hvem er disse «mange» og hva slags faglig grunnlag finnes det for en slik påstand? Er bør her holde seg til vitenskapelige fakta: Storskarven konkurrerer ikke om næring med noen av de andre sjøfuglene i Vest-Agder, all den tid den tar fisk som går dypt i vannet. Næringsprøver viser bl.a. at dette er mye bunnfisk. De andre fiskespiserne i Vest-Agder driver med overflatefiske. Vanlig økologisk tankegang om at hver art har sin nisje, slik at naturlig forekommende arter svært sjelden konkurrerer om føde, bør også være grunnleggende for forvaltningen av sjøfugl i Vest-Agder. Selv ikke for nærstående arter som f.eks. storskarv og toppskarv er det kjent at de konkurrerer i særlig grad om føde.

4.1.3 Tre arter med særlig fokus

Side 17, øverste avsnitt: Sildemåken hadde ikke en «relativt god hekkesesong» i 2007, men derimot middels til lav hekkesuksess. Det gode året som det her tenkes på må være 2009.

Side 17, andre avsnitt: Det stemmer ikke at «Fiskemåken er også gjerne å se på søppelplasser». Ytterst få fiskemåker oppsøker søppelplasser for å finne næring.

Side 17, siste avsnitt: Det foreligger publiserte registreringer som viser at totalbestanden av fiskemåke IKKE er opprettholdt. Ref. bl.a. tabellen på side 8 i dette utkastet til skjøtselsplan som viser at totalbestanden er halvert fra 1976 til 2007–08. Innlandsbestanden av fiskemåke i Vest-Agder begrenser seg til noen få par i Vennesla kommune og i høyfjellet helt nord i Sirdal kommune. Til sammen 60 par i 2002 (Olsen 2003), og under 20 par i de senere år (www.artsobservasjoner.no). Til sammenlikning har nedgangen langs kysten vært på minst 1300 par. Formuleringen «(...) ornitologer i fylket mener at nedgangen i hekkefugl på kysten ikke er kompensert ved hekking i innlandet» er derfor for tynn. Dette er grundig dokumentert og publisert.

Side 18, andre avsnitt: Steinvenderen nevnes flere ganger i planen, selv om denne arten kun er funnet hekkende én gang i Vest-Agder i nyere tid (i 1979) og aldri i fylkets sjøfuglreservater. Det er helst arter som tjeld, fiskemåke, hettemåke og ender som nyter godt av paraplyeffekten fra makrellterner i Vest-Agder.

Side 18, siste avsnitt: Her bør det nevnes at makrellterna for flere år siden utgikk fullstendig som hekkefugl fra hele kysten vest for Lindenes. Vestgrensen for artens utbredelse kryper stadig østover, og det er bare Søgne og Kristiansand kommuner som de siste årene har hatt en noenlunde stabil hekkebestand av makrellterne. Dette er essensiell kunnskap mht. forvaltningsplanens mål om å re-etablere en god bestand av makrellterne i reservatene.

Side 19, figur 4: Kurven for makrellterne i Flekkefjord/Farsund/Lyngdal er helt feil. Det var i 1980 hele 94 hekkede par makrellterne i sjøfuglreservatene i disse kommunene, mens det i 1981 var hele 109 hekkende par (se bl.a. tabell i forvaltningsplanens vedlegg 4, som viser forekomsten i hvert enkelt reservat i 1981). Figur 4 viser bare 22 par, og nedgangen har derfor vært mye større enn det som fremkommer i denne figuren.

4.4 Trusler mot verneverdiene

Side 20, avsnitt 3: Selv om predasjon i seg selv ikke er en menneskeskapt trussel, så vil menneskelig påvirkning i forskjellige former i høy grad påvirke omfanget av predasjonen. F.eks.:

- Generalister (gråmåke og svartbak), som har nytt godt av og økt bestanden p.g.a. matavfall på søppelplasser, bifangst og fiskeriavfall, kan i større grad gå over til predasjon på mindre arter når denne næringstilgangen brått forsvinner.
- Mindre vegetasjon p.g.a. beiting og sviing gir dårligere skjul for egg og unger, noe som kan øke predasjonen for arter som er avhengige av dette.
- Forstyrrelse som skremmer ungene ut av deres faste territorium og sprer ungekullene gjør det vanskeligere for foreldrene å forsvare og skjule ungene ovenfor predatorer.

4.4.1 Endringer i næringstilgang

Side 21, andre avsnitt: Det er lite som tyder på at opphør av landbruksdrift er en overhengende trussel som kan ha negativ innvirkning på sjøfuglbestanden, snarere motsatt. Med stadig større monokulturer og økte utslipp av sprøytemidler og næringsstoffer, påvirker dagens landbruk insektlivet på land og livet i sjøen på en måte som er negativ for sjøfugl.

4.4.4 Oljeforurensning

Side 23, siste setning i første avsnitt. «Oljeutslipp på Skagerrakkysten i vinterhalvåret vil normalt ha langt mindre effekt enn i sommerhalvåret fordi de fleste sjøfuglene trekker sørover om vinteren.» Her bør det tilføyes at det vil ha mindre effekt for de lokale hekkefuglene. Totalt sett vil et oljeutslipp om vinteren sannsynligvis ha mye større konsekvenser enn i sommerhalvåret, da det er store mengder overvintrende vann- og sjøfugl fra hekkepopulasjoner i nord og øst som overvintrer her. Mange av disse er fugler som tilbringer hele tiden på sjøen, og derfor spesielt utsatt ved oljeutslipp. Kuldefaktoren gir også større utslag i vinterhalvåret.

Side 24, miljøgifter, siste avsnitt: «Tilsvarende undersøkelser er ikke foretatt på vår kyststrekning». Dette stemmer ikke, det er foretatt vitenskapelige undersøkelser på nivået av miljøgifter i måker langs Vest-Agders kyst og resultatene er publisert. Ref.: *Steffen C, Borgå K, Skaare JU, Bustnes JO. (2007) og Bustnes, J. O., Helberg, M., Strann, K-B., Skaare, J. U. (2006).* Veldig kort oppsummert så er nivåene lavere enn det vi finner i Barentshavet, men enkeltindivider av for eksempel svartbak hadde svært høye nivåer.

4.4.5 Intensiv husdyrbeiting

Side 24, siste avsnitt: Fylkesmannen sier i forvaltningsplanen at «kunnskap om samspillet mellom sau, vegetasjon og sjøfugl er for mangelfull til at man kan trekke endelige konklusjoner om hvilken betydning husdyrbeiting har for sjøfuglbestandene». Vi mener at dette er å skyve problemet foran seg. Det fremkommer heller ikke noe sted i planen hvordan en skal forbedre denne kunnskapen. Dette medfører at det ikke foreslås få konkrete tiltak for å begrense beiting og avsviing. Det er da nettopp i slike tilfeller at en skal bruke føre-var-prinsippet!

Vi vil her trekke frem noen av våre erfaringer fra Rauna, hvor vi gjennom SEAPOP-programmet har ganske sterke indikasjoner på at et mer intensivt sauebeite utover 2000-tallet har hatt negativ innvirkning på sjøfugl:

- På 1980- og 1990-tallet var det på og av med beiting på Rauna, og i de årene det var sauebeiting var det en begrenset mengde dyr (gjerner 10-15 sau og lam) og kort beitesesong. Vi oppfattet ikke dette som et problem. Utover 2000-tallet ble imidlertid beitingen mer intens, med flere dyr og lengre beitesesong. Etterhvert registrerte vi endringer i vegetasjonen: De store feltene med høyvokst brennesle og strandrug krympet inn, forskjellige urteplanter og blomsterenger forsvant og stadig større områder ble til kortvokst gressbeite. Også insektlivet endret seg med at vanlige sommerfugler som neslesommerfugl ble sjeldnere og den tidligere så vanlige svalestjerten forsvant. Fra 2008 og utover har det vært 35-40 sauer og lam årlig på Rauna, og i 2015 hele 48 dyr.
- Det er siden begynnelsen av 2000-tallet registrert en voldsom økning i svartbakpredasjon på store unger og ungfugl av sildemåke på Rauna, selv i år med god mattilgang. I årene 2005-2009 ble det innsamlet og registrert hele 1512 store unger av sildemåke som var predert av svartbak i perioden fra 1. juli og utover. Dette tilsvarer hele 22 % av de store ungene som fantes på Rauna på dette tidspunktet. Registreringene omfatter stort sett friske nesten flyveferdige og til dels flyveferdige unger. Så kan det diskuteres hva som ville ha vært "naturlig" svartbakpredasjon uten beiting, men jakten blir udiskutabelt enklere for svartbaken når ungene mangler skjul å gjemme seg i.
- NOF-VA har også merket seg at det hos sildemåken er en stor differanse mellom antall egg som blir lagt og antall unger som overlever frem til begynnelsen av juli. Av de eggene som blir lagt (i gjennomsnitt 5564 egg i årene 2008-13) så er hele 70 % av eggene og de små ungene forsvunnet når en kommer frem til første uka i juli. Vi finner nesten ingen døde unger eller rester av døde unger i reirene, og heller ikke eggeskall. Så størsteparten av denne differansen utgjøres sannsynligvis av unger som blir spist og slukt hele. Hvor mye som er kannibalisme fra sildemåkene selv og hvor mye som skyldes andre predatorer er ukjent. Det er kjent at sildemåkene kan spise sine egne unger i sesonger med dårlig næringstilgang. Men det er verdt å merke seg at det selv i 2009-sesongen, med veldig god næringstilgang, var en stor differanse mellom antall lagte egg og antall unger som overlevde de første par ukene.
- Sildemåken på Rauna hekket tidligere spredt på mer eller mindre hele øya, men de siste årene har det blitt større og større områder hvor det er langt mellom reirene og kolonien har blitt delt opp i flere mindre «enklaver» der reirene ligger svært tett. Disse «enklavene» ligger utelukkende der det fremdeles er brukbare muligheter til å skjule reir og unger. En stund etter klekking ser vi at det kun er i disse enklavene at det finnes unger, nesten alle reir/kull som ligger utenfor de områdene med brukbart skjul forsvinner. Dette blir dermed en begrensende faktor både for produksjon og bestandsstørrelse. Bedre blir det heller ikke av at områdene med høy vegetasjon skrumper inn år for år, og etterhvert forsvinner. Det siste tiåret har det vært 7 slike "enklaver" på øya, men siste sesong (2015) var det bare unger i 3 av disse.
- Vi har dokumentert at sildemåkebestanden på Rauna er halvert siden 2001 og at ungfuglproduksjonen har vært gjennomgående lav på 2000-tallet. Næringstilgangen er nok den aller viktigste faktoren, mens predasjon kommer som nummer to. Det er vanskelig få gjort noe med næringstilgangen, men vår påstand er at det er fullt mulig å iverksette enkle lokale tiltak for å begrense predasjonen. I dette tilfellet bevaring av høy vegetasjon ved å begrense eller stanse beitingen.
- Også utviklingen i ærfuglbestanden på Rauna har de siste årene snudd fra oppgang til nedgang, og det er (som hos sildemåken) en økende differanse mellom antall lagte egg og antall unger som kommer på vannet. Vi mener at dette vanskelig kan forklares på annen måte enn at det er en økende predasjon av ærfuglreir. Vi er ofte vitne til at ærfuglreir blir robbet av predatorer (svartbak, kråke og gråmåke). Dersom den rugende hunnen blir skremt av vil risikoen for predasjon øke betydelig, men vi observerer også av og til at de rugende hunnene blir "mobbet" til de forlater reirene. Ærfuglreir som ligger åpent er betydelig mer

utsatt for predasjon enn de som ligger skjult. Klekkespunktet for ærfuglen på Rauna har også endret seg, og det er nå mye større spredning i klekkespunkt enn det var tidligere. Dette settes i sammenheng med at det er mye predasjon og derfor en stor mengde reir som legges om.

- I tillegg til sildemåke og ærfugl, vil andre arter som er avhengige av skjul for reir og unger høyst sannsynlig bli påvirket. De store fiskemåkekoloniene på Rauna forsvant riktignok før beitingen tok helt av, antakeligvis både som en følge av en generell nedgang og fordi de ble presset bort av sterkt økende stormåkebestand på 1990-tallet. Fiskemåkene har imidlertid forsøkt å gjenetablere seg på Rauna, men har ikke hatt en sjanse til å klare dette da alle reirene har blitt predert. Tidligere, da det var store fiskemåkekolonier på Rauna, så var dette utelukkende i områder med høyvokst brennesle og strandrugvegetasjon.
- Fylkesmannen (ref. email fra Bjørn Vikøyr den 17. mars 2014) har beregnet Rauna til å være ca. 120 dekar totalt og 65 dekar beitemark, og det resterende er rullesteinsområder og fjæresoner. I noen sammenhenger brukes én sau pr 10 dekar (inkl. lam) som et plantall på godt beite. Det betyr i så tilfelle at det er beite på Rauna til ca. 7 sauer (inkl. lam) – d.v.s. ca. 20 dyr i snitt pr. sommer, og da tar en utelukkende hensyn til beitedyrene. Så det er udiskutabelt at det er et vedvarende høyt beitetrykk på Rauna når antall dyr har ligget på rundt 40 (opptil 48 dyr) de siste årene. I de årene hvor det har vært tørke i mai og juni blir Rauna fullstendig nedbeitet ganske tidlig. I denne perioden er det derfor spesielt viktig å senke beitetrykket. Dette er imidlertid forskjellig fra år til år: I 2013 var det f.eks. unormalt mye nedbør i juni og færre sau i mai enn senere i sesongen, så da var det mer vegetasjon. Dette gjenspeilte seg da også i lavere ungedødelighet hos sildemåke og en god ganske god hekkesesong til slutt.
- Det må også nevnes at beite i utgangspunktet er unødvendig som skjøtselstiltak på Rauna da gjengroing ikke er noe problem. Det finnes ikke, og heller aldri har vært, en eneste liten busk på øya.

Det siste årene har vi sett mye av det samme som på Rauna også i andre sjøfuglreservater. Blant andre så er Store Lyngholmen i Søgne også sterkt nedbeitet. Også her har sildemåken store problemer med ungeproduksjonen og bestanden minker.

I de reservatene der det skal beites med sau må en vurdere hvilken innvirkning beitet kan ha på vegetasjonen og dermed på sjøfuglene. Det må så settes en øvre grense på hvor mange dyr som kan slippes på beite i de reservat der dette er aktuelt. Dette burde absolutt ha vært en viktig del av denne forvaltningsplanen.

4.4.6 Sviing

Sviing bør ikke tillates i sjøfuglreservater. Dette fjerner høy fjorårsvegetasjon, lyng og liknende – ofte like før hekkesesongen. Det er svært viktig å beholde denne for å gi skjul til reir og unger.

4.4.7 Gjengroing

NOF-VA er enige i at gjengroing mange steder er et problem, men i de 32 sjøfuglreservatene som omfattes av denne planen er dette problemet lite. Med få unntak er Vest-Agders sjøfuglreservater nesten uten trær og busker, og det lille som forekommer av busker og kratt er av stor nytte som skjul for reir og unger. Vi er enige i at enkelte svartelistede arter, som buskfuru og sitkagran, kan fjernes i de få tilfellene der disse forekommer i sjøfuglreservatene, men utover dette er det ikke nødvendig å iverksettes hogst og rydding.

Dessverre finnes det eksempler på at ryddingen i sjøfuglkolonier har vært for omfattende, og sannsynligvis til skade for fuglelivet. For eksempel på Store Lyngholmen i Søgne. Her er einerbuskene, som har vært viktige skjulesteder for reir og unger av flere arter, svidd av og ryddet bort. På Herøya i Søgne har kombinasjonen av beite og rydding ikke medført noen oppgang i sjøfuglbestanden; siste rest av hekkende sjøfugl har i stedet forsvunnet fra lokaliteten.

4.4.10 De tre artene med særlig fokus

Side 26, avsnitt om sildemåke: Når det gjelder årsakene til nedgangen hos sildemåke er vi ikke helt enige i den formuleringen som fylkesmannen fremsetter. Den aller viktigste årsaken til tilbakegangen er nok endringer i næringstilgang, og kanskje ukjente faktorer som sykdommer, miljøgifteffekter og parasitter. Predasjon fra mink har ikke vært noe stort problem hos sildemåken – predasjonen fra naturlig forekommende arter har vært betydelig større. I noen tilfeller har menneskelig forstyrrelse medført økende predasjon da ungene blir skremt ut fra sine skjulesteder og gjerne går på sjøen, hvor de blir et lett bytte for svartbaken. Menneskelig forstyrrelse er nok ikke den viktigste årsaken til den registrerte nedgangen hos sildemåke, men det er en av de tingene som det er mulig å få gjort noe med hvis det er vilje til dette hos forvaltningsmyndigheten.

4.5.1. Sjøfugl

Side 27: Det bør oppgis referanse til totaltellingen i 1993 (Olsen 2001) siden denne tellingen er referert til flere ganger i skjøtselsplanen. Totaltellingen i 2007–08 er foreløpig ikke publisert, men Helberg (2012) gjengir noen av resultatene.

I tillegg til det som nevnes i forvaltningsplanen er det gjennomført og publisert totaltelling av fiskemåke og terner i 2002 (Olsen 2003), samt av terner i 2006 (Olsen 2006).

5.1 Mål med planen

Side 29, Punkt 1.c. sier at antall hekkende par av makrellterne i reservatene skal være høyere enn 600 par. Dette stemmer ikke overens med vedlegg 4 som definerer 200 par makrellterne som en god tilstand. Begge deler er imidlertid ambisiøse mål med tanke på at makrellterne nå er helt utgått fra sjøfuglreservatene, og at arten nå er fullstendig borte som hekkefugl fra hele området vest for Lindesnes.

De fire målartene er viktige arter og NOF stiller seg bak dette valget, men vi mener også at det er noe smalt å kun ha bestandsmål disse artene. Alle er i nedgang i stort sett hele Sør-Norge og dette skyldes sannsynligvis i stor grad eksterne faktorer som en i liten grad har mulighet til å påvirke lokalt. Det er altså stor sannsynlighet for at disse målene aldri vil bli nådd. Det er heller ikke slik at den lokale forvaltningen nødvendigvis er mislykket om disse målene ikke blir nådd. NOF vil derfor foreslå at det opprettes bestandsmål for flere arter, også arter som for tiden klarer seg bedre enn de fire foreslåtte artene.

5.2.1 Skjøtselstiltak

Side 30: Iverksetting av beiting og sviing nevnes som potensielle skjøtselstiltak. Dette er imidlertid tiltak som har potensiale til å skade sjøfuglbestanden, og vi ser ikke at det er noe stort behov for slike tiltak i flere reservater enn der dette allerede er gjennomført. I flere reservater er det tvert i mot et større behov for å begrense beiting og sviing.

Side 31, foreslåtte tiltak: NOF-VA mener på generell basis at de alle fleste sjøfuglreservater klarer seg godt uten omfattende aktiv skjøtsel. Begrensning på husdyrbeite, sviing og menneskelig ferdsel, sammen med uttak av mink, der denne finnes, vil dekke behovet for de aller fleste sjøfuglreservater. Vi mener derfor at det er ikke nødvendig å utarbeide egne skjøtselsplaner for Oksøy og Rauna på et senere tidspunkt. Spesielt for Rauna vil dette bare føre til at en skyver beiteproblematikken foran seg ytterligere i minst to år.

Side 31, generelle retningslinjer for skjøtselstiltak i sjøfuglreservatene: «Tiltak som medfører forstyrrelse på fuglelivet skal skje i perioden 31. juli – 15. april.» Denne perioden er for lang, noen arter begynner etablering, reirbygging og eggleggingen allerede i mars (f.eks. grågås og storskarv) og er ekstra sårbare tidlig i hekketiden. I tillegg er det slik at enkelte arter (som sildemåke) ofte fremdeles har unger og ungfugl som er sårbare for predasjon et stykke ut i august. Perioden for gjennomføring av tiltak som kan være forstyrrende må derfor innsnevres til 15. august – 15. mars.

Side 32, retningslinjer ved hogst og rydding:

- Einer, bregner og tistler nevnes som viktig skjul for måkeunger. Dette er vegetasjonstyper som i liten grad finnes i Vest-Agders sjøfuglreservater, og det synes veldig søkt at tistler skal

ha noen betydning som skjul. Langt viktigere som skjul for sjøfugl i Vest-Agders sjøfuglkolonier er områder med tett og høyt gress, urter (brennesle) og lyng. Det er veldig viktig at slike områder ikke beites ned eller svies av.

- «Einer er stedvis svært dominerende». NOF-VA kjenner seg overhodet ikke igjen i dette, det eneste sjøfuglreservatet som har einer av betydning er Store Lyngholmen i Søgne. Her har mye av eineren blitt svidd bort de siste årene, og dette oppfattes av oss som negativt for hekkende fugl.
- Svartbak bruker IKKE trær som utkikkspunkt: Fjerning av busker og trær kan derimot gi enkelte predatorer, som svartbaken, bedre oversikt og dermed et bedre utgangspunkt for predasjon på egg og unger av andre sjøfugler.

5.2.2. Redusere trusselen fra amerikansk villmink

NOF-VA har foreløpig ikke tatt stilling til spørsmålet om utsetting av oter i Vest-Agder. På generell basis mener vi at naturen bør tas vare på og skjøttes slik at dyr og fugler på naturlig vis kan få mulighet til å opprettholde bestander og eventuelt spre seg til nye områder. Kunstig utsetting og menneskelig hjelp til spredning kan i mange tilfeller medføre utilsiktede negative konsekvenser for det eksisterende dyre- og fuglelivet. Det er mange eksempler på dette. I tilfellet med oteren så har denne vært borte så lenge fra Vest-Agder at dagens fugle- og dyreliv ikke er tilpasset denne arten. Det er også kjent at oteren selv kan være en betydelig predator på sjøfugl. Minkpredasjon er et problem mange steder, men for stormåkekoloniene i den ytre skjærgård (dette gjelder for mange av sjøfuglreservatene) er dette et mindre problem som neppe påvirker bestanden av stormåker i betydelig grad. Hva skjer dersom en nå får inn oter i områder som i dag er uten mink? Vi forutsetter derfor at det forut for en eventuell utsetting av oter blir gjennomført grundige konsekvensutredninger der en også vurderer hvilken påvirkning dette kan ha på de forskjellige sjøfuglbestandene. Når slike utredninger foreligger så blir det lettere for NOF-VA å ta stilling til dette forslaget.

Ellers støtter NOF-VA planen for å redusere trusselen fra villmink i sjøfuglreservatene. Dessverre er det slik at minken er aller størst problem på mindre holmer og skjær i den indre skjærgård, hvor det særlig er de små måkene (hettemåke og fiskemåke) og makrellternene som rammes hardest av minkens herjinger. På disse hekkeplassene er det ofte kort avstand til omkringliggende holmer/fastland og derfor vanskeligere å fjerne minken helt. De sjøfuglreservatene hvor det foreslås systematisk uttak av mink i denne planen (ref. vedlegg 2) er stort sett i den ytre skjærgård. Økt fokus på utrydding av mink i disse reservatene er vel og bra, men behovet for minkbekjempelse er aller størst der det hekker fiskemåker og terner, eller er potensiale for gjenetablering av disse artene. En bør derfor vurdere å inkludere flere områder i planen for minkbekjempelse, eventuelt styre minkbekjempelsen i større grad inn mot de områdene der behovet er størst. NOF-VA savner tiltak for å begrense minkpredasjon i hekketiden rundt mindre holmer i den indre skjærgård, noe de har drevet med i Karmøy kommune i en årrekke, med godt resultat.

Det fremgår at planen for uttak av mink skal utvides til å omfatte Rauna fra 2015/2016-sesongen. Vi vil minne om at det ikke er observert mink eller minkskader i hekketiden på Rauna på minst 15 år.

Minkuttak bør i størst mulig grad gjennomføres av «profesjonelle» minkjegere fra SNO, og vi støtter fylkesmannens tilrådning om at denne jakten bør være avsluttet 1. mars. Etter denne dato bør det kun være SNO, eller spesielt opplært personell, som kan få adgang til å ta ut mink.

5.2.3 Forebygge forurensing og begrense miljøgifter og avfall

Side 35, siste avsnitt: «Avfallsrydding i sjøfuglreservater bør av hensyn til hekkende sjøfugl primært skje før 15. mars. Der det ikke hekker grågås eller ærfugl kan rydding skje fram til 1. april.» Dette bør endres til avfallsrydding SKAL skje før 15. mars. I praksis så hekker det ærfugl og/eller grågås i samtlige sjøfuglreservater (om ikke årlig i alle), så en kan med fordel kutte ut åpningen for søppelrydding frem til 1. april der disse artene ikke hekker.

5.2.4 Begrense menneskelig forstyrrelse

Side 36, første avsnitt: Det krever årelang erfaring, samt stor innsikt om og interesse for sjøfugl, for å kunne vurdere konsekvensene av forstyrrelser. Selv blant folk som har jobbet med sjøfugl i flere tiår er det forskjellige meninger om hvor mye forstyrrelse som kan være skadelig for forskjellige arter i forskjellige faser av hekkingen. Det er ren utopi å tro at den vanlige bruker av skjærgården skal kunne opparbeide seg slik kunnskap. Informasjon og spredning av kunnskap er selvfølgelig viktig, men i tilfellet med sjøfuglreservatene er ferdselsreguleringer den absolutt beste måten å forebygge menneskelig forstyrrelse på. Informasjon og kunnskap kommer som et tillegg der ferdselsreguleringene ikke er tilstrekkelige til å hindre skadelig forstyrrelse. Vi er dermed ikke enige i den vurderingen fylkesmannen har gjort, der dette snus opp-ned.

Side 36, foreslåtte tiltak: Informasjon i media og større informasjonsplansjer på utvalgte steder er vel og bra. Men det mest effektive vil være å lage et kort og konsist underskilt til dagens skilter, der det informeres om at selv om ferdselsforbudet er opphevet, så betyr det ikke at en kan ferdes fritt og oppføre seg som en vil uten at dette kan få negative konsekvenser for fuglelivet. Da får de besøkende en påminnelse på stedet og vi er overbevist om at de fleste ansvarlige brukere av skjærgården vil ta hensyn. Forslag til tekst: «*SJØFUGLER HAR UNGER SOM ER SÅRBARE FOR FORSTYRRELSE, OFTE OGSA ETTER AT FERDSLSFORBUDET ER OPPHEVET. DET ANMODES DERFOR OM AT BESØKENDE FREM TIL 15. AUGUST ER OPPMERKSOMME PÅ VARSLLENDE/SKRIKENDE FUGLER OG/ELLER FUGLEUNGER SOM BLIR SKREMT PÅ SJØEN. I SLIKE TILFELLER BØR HOLMEN FORLATES SÅ SNART SOM MULIG.*»

5.3.1. Landbruksdrift – sauebeiting

Ingen av sjøfuglreservatene i Vest-Agder er spesielt truet av gjengroing, og de få reservatene som har innslag av busker og kratt har stort sett hatt det helt siden de ble opprettet i 1980. Gjengroing er dermed et minimalt problem i sjøfuglreservatene. Skjøtsel i form av sviing og intensivt beite har i de fleste tilfeller hatt større negative enn positive konsekvenser for sjøfuglene. Spesielt vil vi fremheve Store Lyngholmen i Søgne og Rauna i Farsund som eksempler på at sviing og beiting har endret vegetasjonen i vesentlig grad, noe som har gått sterkt ut over sjøfuglenes produksjon av unger. I neste omgang har dette vært en medvirkende årsak til nedgang i bestandene. Både reduksjon i kullstørrelse, økt predasjon, redusert ungeproduksjon og redusert bestand er dokumentert i noen av de reservatene som er sterkest rammet av beiting/sviing.

Selv om forvaltningsplanen poengterer at hensynet til sjøfuglene skal komme først, kan det synes som om planen i mange tilfeller tar større hensyn til landbruksdrift enn til fuglelivet. Vi ser at det eksisterer rettigheter til sauebeite i mange reservater, og at dette derfor ikke kan forbyes. Dagens beitetrykk er imidlertid høyere tidligere flere steder, og må her reduseres dersom en skal beholde hekkende sjøfugl. Det bør derfor ikke oppfordres til mer beiting i sjøfuglreservatene! Sviing i sjøfuglreservatene har kun negative konsekvenser for sjøfugl og bør ikke være tillatt. Helårsdrift med sau bør ikke være tillatt i noen reservater, og det bør ikke gis dispensasjon til dette.

Planen sier at gjenopptakelse av slått er ønskelig i noen områder, men det er ikke spesifisert hvor. Bortsett fra på innsida av Herøya, som allerede har en egen skjøtelsesplan, kjenner vi ikke til noe behov for gjenopptakelse av slått i sjøfuglreservatene. I den grad slått likevel vurderes som nødvendig, bør en sette et krav til at dette ikke skal utføres før etter 15. august.

Side 3, foreslåtte tiltak: «Forvaltningsmyndigheten vil arbeide for, i samarbeid med landbruket og grunneierne, å fremskaffe relevant kunnskap for å ta stilling til hva som er hensiktsmessig husdyrbeiting i sjøfuglreservater». NOF-VA kan ikke se at dette er et tiltak, her skyver en bare beiteproblematikken foran seg. At vurderingen i første rekke skal skje i samråd med landbruket og grunneierne tyder også på at det er hensynet til landbruksinteressene som vil komme i første rekke og ikke hensynet til sjøfuglene, selv om det så fint sies i planen at «Hensynet til sjøfuglenes livsmiljø, inkludert skjul for fugleunger, er overordnet andre hensyn i sjøfuglreservatene». Her burde en ha alliert seg med fagpersoner som kan innhente eksisterende kunnskap om anbefalt beitetrykk i

hekkeområder for sjøfugl, eventuelt foreslått faglige studier for å bedre kunnskapen om dette emnet. Inntil dette er på plass bør en holde seg til føre-var-prinsippet, men dette har altså fylkesmannen valgt å tillegge liten vekt i denne planen (ref. kap. 2).

5.3.2. Friluftsliv og fugleopplevelser

Side 40, første avsnitt: «Retningslinjer som gjelder friluftsliv og fugleopplevelser: - Unngå ferdsel i sjøfuglreservater også etter 15. juli, dersom du oppdager fugleunger som ikke er flyvedyktige.» De færreste vil tilfeldigvis oppdage fugleunger som ikke er flyvedyktige uten at det letes systematisk etter dette. Dette blir derfor en altfor svak retningslinje. Det den jevne publikummer kan legge merke til, dersom de er observante, er fugl som varsler/skriker, større ansamlinger av fugl som ikke forlater holmen og flokker av fugl som legger seg på sjøen rundt holmen. Det er i disse tilfellene at holmene bør forlates.

Side 40, foreslåtte tiltak: Vi har vanskelig for å se hvordan tilrettelegging for sjøfuglopplevelser på utvalgte områder, til dels langt utenfor sjøfuglreservatene, skal medføre bedringer i forholdene i sjøfuglreservatene. Tiltaket har utvilsomt noen gode sider, men hører etter vårt syn ikke hjemme i denne skjøtelsesplanen.

NOF-VA er kritiske til planene om å installere interaktive kameraer i noen sjøfuglkolonier. Dette vil nødvendigvis medføre økt forstyrrelse. Slettingen og Rauna har verken strøm eller nettilgang, så det blir betydelige tekniske installasjoner i form av energiforsyning, kommunikasjonslink etc. Dette utstyret skal etterses og vedlikeholdes, gjerne av personell som ikke har kunnskap og erfaring om hvordan en skal forholde seg i en sjøfuglkoloni. Rauna og Slettingen er vanskelig tilgjengelig store deler av året, så det er tvilsomt om alt vedlikehold og ettersyn kan gjøres utenfor hekketiden. NOF-VA sine medlemmer tilbringer mye tid i disse koloniene i.f.m. SEAPOP-arbeidet her, og flere av de som deltar i dette arbeidet er ikke interessert i å kunne bli fulgt av publikum via interaktive (fjernstyrte) kameraer. En konsekvens av dette er at vi får enda større problemer med å skaffe personell og derfor må redusere eller avslutte det vitenskapelige arbeidet som utføres på lokalitetene. På Rauna deler vi vårt syn på kameraoverføring med de andre brukerne av øya (jegere og grunneiere), som heller ikke stiller seg positive til dette. Vår holdning er at et slikt tiltak ikke kan iverksettes uten at det søkes om dispensasjon fra verneforskriftens § VII, punkt 2 og § VII. Dersom en slik dispensasjon skal innvilges må det foreligge grundige vurderinger av vedlikeholdsbehov, hvilke forstyrrelser dette medfører og hva som blir konsekvensene av disse forstyrrelsene. Videre er slik overvåking lovregulert, og vi kan vanskelig se for oss hvordan en skal oppfylle alle de kravene som stilles av datatilsynet, f.eks.:

- Områder som er tilgjengelige for allmennheten kan bare overvåkes dersom behovet er klart større enn ulempene. Det må vurderes om overvåkingen har vesentlig betydning for å forebygge straffbare handlinger som kan true liv eller helse, hindre ulykker eller ivareta lignende samfunnsnyttige interesser.
- Å kunne ferdes i skog og mark uten å bli overvåket er et viktig fellesgode. Viltkamera bør derfor bare plasseres der det er usannsynlig at mennesker ferdes. Hvis det blir fanget opp mennesker på opptakene, skal dette slettes.
- Bruk av fastmonterte kamera for publisering av oversiktsbilder på Internett er lov hvis det ikke kan identifiseres personer på bildene.

Kameraoverføring fra sjøfuglkoloniene i Vest-Agder kan ikke sammenliknes med tilsvarende eksisterende opplegg i fuglefjell – hvor fuglene er lite sky og hekker tett på åpne hyller, hvor de har faste hyller som de kommer tilbake til år etter år. Selv på Rauna, som har de største og tettete koloniene er det bare 2–3 reir i snitt per 100 m². Måkene flytter også rundt fra år til år og de vil enten unngå å hekke, trekke bort eller oppgi hekkingen dersom de utsettes for gjentatte forstyrrelser og tekniske innretninger som er i bevegelse. En slik kameraoverføring kan derfor også gi publikum et feilaktig bilde av at det ikke er noe særlig fugleliv i reservatet.

5.3.3. Fiske, jakt og fangst

Her må det presiseres at det gjelder spesielle regler for jakt på Rauna med jaktforbud frem t.o.m. 1. oktober.

Konklusjon

Utkastet til forvaltningsplan har ambisiøse mål. Når det kommer til konkrete tiltak så fokuseres det imidlertid i stor grad på å videreføre tradisjonelle tiltak som rydding, sviing og husdyrbeite, selv om det ikke kan dokumenteres at dette har hatt noen positive effekter for sjøfugl så langt. NOF-VA sine erfaringer er at disse tiltakene i noen tilfeller har hatt negativ innvirkning på sjøfuglene i Vest-Agders reservater. Videre konstateres det i planen at menneskelig forstyrrelse er et problem, særlig i perioden etter at ferdselsforbudet er opphevet, men det eneste tiltaket som foreslås for å bøte på dette er mer informasjon til publikum. I planens kapittel 5.2.1. heter det at «Hensynet til sjøfuglenes livsmiljø, inkludert skjul for fugleunger, er overordnet andre hensyn i sjøfuglreservatene». For oss kan det imidlertid virke som at hensynet til menneskers frie ferdsel er satt foran sjøfuglhensyn i forbindelse med problematikken omkring forstyrrelse etter 15. juli. Likeledes i forbindelse med problematikken rundt beiting, rydding og sviing – der landskapsskjøtsel og landbruksinteresser i noen tilfeller tilsynelatende tilsidesetter hensynet til sjøfugl.

Føre-var-prinsippet bør tillegges større vekt i forvaltningen av sjøfuglreservatene enn det Fylkesmannen legger opp til i denne planen, det er nemlig flere viktige problemstillinger der årsakssammenhenger og konsekvenser er uklare.

I sum synes vi at planen har gode mål og trekker frem de fleste aktuelle problemstillinger, men tiltakene som beskrives i planen står ikke helt i stil til dette. NOF-VA sin vurdering er dessverre at de tiltak som er foreslått i dette utkastet til forvaltningsplan ikke er tilstrekkelige til at en kan klare å oppnå målsetningene.

Kilder (tillegg til de som allerede er nevnt i høringsutkastet):

Bustnes, J. O., Helberg, M., Strann, K-B., Skaare, J. U. 2006. *Environmental pollutants in endangered vs. increasing subspecies of the lesser black-backed gull on the Norwegian Coast. Environmental Pollution 144: 893-901.*

Olsen, Knut Sigbjørn (2001): *Bestanden av hekkende sjøfugl i Vest-Agder 1993. Piplerka 31: 57-78*
Olsen, Knut Sigbjørn (2003): *Fiskemåken, samt andre små måker og terner i Vest-Agder 2002. Piplerka 33. S. 44-59.*

Olsen, Knut Sigbjørn (2006): *Status for hekkende terner i Vest-Agder pr. 2006. Piplerka 36: 176-196.*

Steffen C, Borgå K, Skaare JU, Bustnes JO. 2007. *The occurrence of organochlorines in marine avian top predators along a latitudinal gradient. Environ Sci Technol. 2006 Aug 15;40(16):5139-46.*

Vennlig hilsen

Tor Egil Høgsås

Leder NOF avd. Vest-Agder

Morten Helberg (sign.)

Eldar Wrånes (sign.)

Thomas Bentsen (sign.)

Knut S Olsen (Sign.)

Sjøfuglgruppa i NOF avd. Vest-Agder